UN GERMANIST UITAT: EMANUIL GRIGOROVITZA

NICOLETA BORCEA

Începutul anului şcolar 1830 aduce impunerea la Iaşi a limbii germane ca obiect de studiu obligatoriu, de pe urma cărei măsuri vor avea de beneficiat elevii „Academiei Mihăilene" (Liceul Naţional) şi, mai târziu, ai Liceului Internat.

La o trecere în revistă a reprezentanţilor germanisticii ieşene, nu poate fi ignorat numele bucovineanul Emanuil Grigorovitza (15.02.1857, Rădăuţi – 6.12.1915, Bucureşti), o eventuală omisiune găsindu-şi totuşi justificarea în numărul relativ mic de ani pe care i-a petrecut Grigorovitza la Iaşi. Poate că şansa vieţii sale a fost faptul că s-a născut în Bucovina, plurilingvismul acestei zone punându-şi amprenta asupra profilului intelectual al scriitorului, şcoala având o importanţă hotărâtoare în acest sens. Accesul la învăţătură nu însemna numai o „cheltuială amarnică", ci şi încercarea pentru „românaşi sărăcuţi" de a-şi găsi locul între atâţia evrei, nemţi, ucraineni, polonezi. Desigur că tatăl, Vasile Grigorovici, învăţător în Horodnic şi Storojineţ, îşi dorea pentru copiii săi o cale mai uşoară în viaţă şi, de aceea, cheltuieşte mult pentru educaţia lor, Emanuil frecventează mai târziu gimnaziul şi „pedagogiul statului" din Cernăuţi, căpătând şi el statutul de învăţător, ca tatăl lui. Dar fiul nu se va opri aici, va deveni profesor la şcoli civile din Silezia şi din Cehia, ceea ce îi va crea prilejul contactului direct cu limbile germană şi cehă. Viaţa lui Emanuil Grigorovitza este marcată în totalitate de întâlnirea cu personalităţi precum profesorul Strobl, care îi va elibera un certificat măgulitor pentru activitatea depusă la seminarul de limbă germană. Anul 1879 înseamnă hotărârea de a părăsi spaţiul bucovinean şi Imperiul Austro-Ungar, deşi cetăţenia română o va primi mult mai târziu. La Iaşi preia conducerea biroului de traduceri a Companiei de Cale Ferată Lemberg – Cernăuţi – Iaşi.

A doua întâlnire importantă din existenţa sa este cea cu A. D. Xenopol, care îl apreciază, rezultatul frecventării cursurilor universitare fiind ocuparea unui post de profesor la Şcoala Fiilor de Militari şi apoi la Liceul Naţional din Iaşi, în 1889.

Această perioadă îi prilejuieşte cunoştinţa cu Mihai Eminescu, prietenia cu el durând până în 1885, când poetul părăseşte Iaşiul în favoarea Bucureştiului. Apropierea lor va avea drept rezultat traducerea unor poezii eminesciene în germană, la nici trei ani de la trecerea autorului într-o lume mai bună.

ALIL, t. XXXIX – XLI, 1999–2001, Bucureşti, 2003, p. 213–215

BDD-A1330 © 1999-2001 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:41 UTC)

Traiectoria lui Emanuil Grigorovitza urmează o evoluție similară cu a genialului său prieten: părăsește și el Iașiul, stabilindu-se în capitală. Cunoștințele de limbă germană, rusă, ucraineană, polonă, cehă vor fi fructificate în teza de doctorat: *Despre vocalismul limbilor slave*, susținută la Berna, și răsplătită cu onoranta mențiune *magna cum laude*. Întoarcerea în țară înseamnă întâlnirea cu Titu Maiorescu la Universitatea din București. S-ar putea spune că Emanuil Grigorovitza avea pasiunea studiului, atitudinea sa izvorând, de fapt, din marele său respect pentru școală, printre ai cărei reprezentanți de seamă și-a dorit să se numere. Intervalul 1898–1901 înseamnă cursurile și seminariile de filosofie germană veche și modernă la Berlin. Erich Schmidt este cel care îl va sprijini în pregătirea și sustinerea celei de-a doua teze de doctorat cu lucrarea: *Sursele lui Clemens Brentano în „Fondarea orașului Praga"*. Perioada berlineză este caracterizată de prezența sa foarte activă în publicistică, ceea ce îi va aduce funcția de președinte al Societății Academice Române din Berlin.

Întors în țară, Emanuil Grigorovitza își dorește ceva mai mult decât o catedră în învățământul preuniversitar, ambiție susținută și de vocația sa de cercetător. Ascensiunea îi este oprită însă în anul 1902, când lucrarea *Românii în monumentele literare germane medievale* primește un raport defavorabil, așa încât nu poate ocupa catedra de limba și literatura germană de la Universitatea din București. El candidase cu un memoriu de titluri și lucrări, în număr de 11, dintre care amintim câteva: *Traduceri germane din Eminescu, Elemente românești și influențe în limba sașilor transilvăneni, Faust, Werther, Schiller* ș.a. Cel care fusese invitat la castelul de vară al prințului Leopold de Sigmaringen, după ce publicase *Grave Fritz von Zolre*, nu va reuși să depășească conflictul cu Simion C. Mândrescu (care îi va deveni contracandidat la ocuparea catedrei) și când, în 1907, i se oferă postul de conferențiar la Facultatea de Litere și Filosofie din Iași, îl refuză, rămânând profesor secundar în București. În locul său va fi numit ulterior Traian Bratu. Iată cum numele catedrei de germanistică de la Iași ar fi putut fi astăzi altul. Paralel cu activitatea de cercetare, Emanuil Grigorovitza nu-și uită pregătirea inițială de pedagog, pentru care avea, din mărturiile elevilor săi, o aplecare deosebită. Cursul de *Autori germani* (1894), cărțile de sintaxă, compozițione și etimologie germană pot fi utilizate cu succes și astăzi, fiind caracterizate de o claritate deosebită.

Având în vedere perioada în care a activat (1892–1905) și numărul mare de lucrări în domeniu, fie că sunt de critică literară sau de lingvistică, ar trebui ca măcar acum, la 87 de ani de la tragica sa decizie de a-și încheia socotelile cu viața, să-i fie redat locul de prim germanist român. Fie și numai dacă ne gândim că primele încercări de traducere a poeziei eminesciene datează din timpul vieții poetului, calea acestora fiind deschisă de Emanuil Grigorovitza.

Pornit dintre fagii Bucovinei natale, băiatul cam „zburdalnic și cam răsfățat" nu a mai avut răbdare să-i facă Timpul dreptate. Dar poate că, pentru un spirit enciclopedic ca al lui, nici măcar nu e prea târziu...

BDD-A1330 © 1999-2001 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:41 UTC)

BIBLIOGRAFIE

BACHELIN, L., *Câteva scrieri germaniste ale d-lui Em. Grigorovitza*, în „Noua revistă română", vol. V, nr. 47, ian. 1902, p. 37–38.

GRIGOROVITZA, MIRCEA, *Un bucovinean de altă dată: Emanuil Grigorovitza*, în „Anuarul Muzeului Județean Suceava", extr. 10, 1983.

MÂNDRESCU, S. C., *Dare de seamă critică asupra lucrării d-lui dr. Em. Grigorovitza: „Românii în monumentele literare germane medievale"*, Bucureşti, Göbl, 1902.

TEODORESCU, DUMITRU, *Em. Grigorovitza. Viața. Opera*, Chişinău, Hyperion, 1995.

BDD-A1330 © 1999-2001 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:41 UTC)